

tot wat bij voorbeeld Engelse kampleidingen deden) van de ontvluchtingsorganisatie distantieerde. 'Het eigenbelang bracht', zo vertelde hij ons in '64,

'de meesten er toe te zeggen: laat maar zo. Er was in het kamp een vrij scherpe scheiding, ongeveer oud tegen jong, maar ze viel niet helemaal samen met die lijn. Hadden we succes gehad, dan gingen telkens weer meer mensen meedoen. Het belangrijkste was het moreel effect op diegenen die meededen. Die hadden een doel. Kapitein van den Heuvel beweerde een brief te bezitten waarin de koningin geschreven had: de officieren moeten trachten te ontkomen. Dat was puur bluff, maar die bluff was wel effectief. Hij was een bijzondere man.'¹

'Het belangrijkste was het morele effect op diegenen die meededen.' Inderdaad. 'Ik heb', aldus weer van den Wall Bake,

'makkers in krijgsgevangenschap krankzinnig zien worden en vele anderen in een doffe houding zien wegzinken als gevolg van de gedwongen zinledigheid van hun bestaan en de beklemming van het prikkeldraad. De op ontvluchting ingestelde krijgsgevangene echter had een doel voor ogen en een uitlaat voor zijn energie.'²

Wij moeten wel aannemen dat het concentreren van alle Nederlandse officieren in het verre Stanislau samenhang met de Duitse verwachting dat ontsnapping van daaruit veel moeilijker was dan bijvoorbeeld uit het dichter bij Nederland en Zwitserland gelegen Colditz. Dat was door de Duitsers niet geheel juist gezien: in Duitsland was van de Duitse bevolking geen hulp te verwachten maar de Oekraïense plattelanders met wie de ontvluchte krijgsgevangenen in oostelijk Galicië te maken kregen, bleken in veel gevallen bereid tot het bieden van bijstand. Nederland was in dat deel van Oost-Europa geen onbekend begrip: enkele Oekraïense dorpen waren in de achttiende eeuw nederzettingen geweest van uit Nederland uitgeweken Doopsgezinden.³ Als de vluchtelingen de Karpathen hadden kunnen overtrekken, bleven zij trouwens ook in Hongarije niet van hulp verstoken: bij veel Hongaren

¹ A. V. van den Wall Bake, 7 jan. 1964. ² A. v.: 'Ontvluchtelingen uit Duitse krijgsgevangenschap', p. 30. ³ Volgens van Amstel waren veel Oekraïeners Nederland ook welgezind doordat een van hun nationalistische leiders, Jevgeni Konovalec, vóór de tweede wereldoorlog af en toe in Nederland vertoefd had; hij werd in mei '38 op de Coolsingel te Rotterdam slachtoffer van een bomaanslag. Deze is vermoedelijk het werk geweest van de Russische geheime dienst.